

7

DISSERTATIO ACADEMICA
NOTIONEM JURIS, QUÆ FICHTIO ORIGINEM
DEBET, EXAMINATURA.

CUJUS PARTICULAM SECUNDAM.

VENIA AMPL. FAC. PHILOS. UPSAL.

P. P.

CAROLUS OL. DELLDÉN
PHIL. MAGI, STIP. STJERNCR.

ET

ABRAHAMUS BERG
BOTHNIENSES.

IN AUDIT. GUSTAV. DIE VII NOVEMB. MDCCXXI.

H. A. M. S.

UPSLAIE
EXCUDEBANT REGIE ACADEMIE TYPOGRAPHI.

21 met. Rödberg 23

MAXIME REVERENDO ATQUE PRÆCLARISSIMO

DOMINO.

MAG. LAURENTIO GADD

SCHOLÆ PITOV. RECTORI

ET

PRÆCLARISSIMO

DOMINO

MAG. OLAO LINDQUIST

AD SCHOL. FRÓSÖENS. COLLEGÆ

PRÆCEPTORIBUS OLIM SUIS.

optimis, fidissimis.

voluit, debuit

RESPONDENS.

facultatis agendi moralis ex re ethice indifferenti indeque promanante licti cuiusdam moralis conceptum, quem quidem quum a scientia morali ejiciendum esse inter rigidiores philosophos convenit, haud inique indignaberis, eo in practicam speculationem consilio introductum fuisse, ut immobilem integræ deinceps disciplinæ basin constitueret. Qua tamen nec contentus negatione, miro lusu aut hanc ipsam in ideam legislationis practicæ a morali separandæ transformat, aut ex idea saltem istiusmodi legislationis ita sublevari jubet, ut consistat demum aliquamque præ se ferat positivi conceptus speciem. Separata in vero istam legislationis ideam utrum subjecto juris ipsius, an subgetto officii correspondentis primitus propriam, an demum utrius in ipso fonte communem cogitaverit, verba sequens contextuunque auctoris vix ullo artificio extricabis. Omnis nempe de Jure doctrina, seu ut critici dicunt, jurisprudentia, 2) juris notionis originem quærat necesse est a lege aliqua universalis, sed a Morali tamen omnino segregata et eo præcipue respectu diversa, quod Ethica omnis legislatio actionem quamcunque ut officium injungit, et simul officium hoc ut motivum constituit 3); Juridica vero non simul motivum in ipsa lege includit sed aliud etiam admittit motivum, quam officii ipsius ideam 4); quod clarius forsan ita exprimas: unam legislationem in se continere, alteram ex suo ambitu arcere agendi incitamen-

---

2) Metaph. Anfangs gr. der Tugendlehre Einleitung. 3) Metaph.
Anf. gr. der Rechtslehre pag. XIV. 4) l. c.

tum. Ex iis concludere jubent, legem Moralem censendam esse legem internae libertatis, cuius jus sui convenienter vivere non alienum quoddam arbitrium sed humana conscientia sibi ipsa injungit 5), præcepta ideo tradenter, quibus facta humana, æstimatione intrinsecus instituta, aut congruant necesse sit, aut repugnant, quum contra Juris legislatio normas statuit externæ libertatis, formamque actionum externam respicit, cui regulas constituit, a quibus cum aberrat agens, frenis impositaque vi compesci queat. Principium ideo Juris, quod adfert KANTIUS ita fere sonat: "sic extra te age, ut liberæ tuæ voluntatis usus liber ex lege generali cum unius eujusque libertate consistere possit 6), quum contra principium Legis Moralis ita:" age convenienter rationi finium, quæ coram conscientia quavis humana legis generalis auctoritate tueri valeat. Quibus concludi fas est tria pro certis habuisse systema Criticum: *unum* Legem esse primariam principalemque notionem, ad quam referre tam disciplinam morum quam scientiam Juris oporteat: *alterum* disciplinas hasce non ex actionibus diversis, ut propriis euvivis legislationi objectis, sed ex diverso legum ipsarum habitu spirituque distinguendas esse; *tertium* præcipuam inter scientias dissimilitudinem exinde enasci, quod una Legislatio fontem ipsum actionum seu animum agendi respondeat, actionesque ipsas nonnisi quatenus in ipsis consilium agendi appareat, dijudicat, altera vero externam modo

---

5) M. A. d. TugendL. p. 3. 6) M. A. d. RechtsL. p. XXXIII.

actionum formam sibi considerandam sistit quamobrem illa factorum moralitatem hæc eorumdem legalitatem metiri visa fuit. Verecundos nos licet profiteamur magis viri judices nec detrahere quid in animo sit ex amplissimo honore, quo decorari juvat illum, qui impeditam abundantiamque rem si non explicuerit et aperuerit, in locum tamen protulerit, ubi undique sit lucis aditus; quædam tamen heic in antecessum monenda duximus, reliqua dilaturi donec ad FICHTII theoriam propius examinandam accesserimus. Spectatissimum enim est, rem etiam leviter consideranti, ancipiti eum loco versari, qui dualitatem quandam legum practice universalium originariam admittat. Quod vero sana communisque mens non nisi conjectura quadam augurari potest, illi certum atque obstinatum obversabitur, qui curam cogitationemque in re acrius defixerit.

A primo inde tempore, quo ad res rerumque causas perscrutandas excitata fuit intelligentia humana, indesinienti se ipsam sollicitavit studio atque cura, ideas eorum, quæ aut natura fiunt aut animo humano peraguntur a multiplici rerum consiliorumque mutatione redimendi, diversissimaque idealis pariter ac realis ordinis phœnomena ab infesta repugnantia liberandi. Quamobrem quum animus humanus miris modis ad hoc contendit et anhelat, ut ne pensilis divagetur, nanciscaturque demum aliquid unum et immobile, cui tanquam principio in transcurribus et disquisitionibus suis innitatur; quidni offenderet, occa-

fione diversitatis ne monstrata quidem, multo minus eru-
ta, in iis quæ agenda sunt aut omittenda, duplicitatem
mox ab initio legislationis, anticipatam menti, præsumere
rationi perviam, rationis unitati contrariam? Quæ in
circuli præconceptæque opinionis suspicionem offensio a-
babit, quum in absolutam legislationis moralis naturam a-
nimum a phœnomenorum multitudine immininem advertis.
Hanc enim si re vera abolutam adiuitas, unam simul et
universalem concedas necesse est. Quod si feceris, nec
simpliciter liciti notionem ullam veritatis speciem loco ab-
soluto tueri contendes: fierique simul posse negabis, ut a
lege morali iuris ullaj regula discernatur; nisi quatenus dis-
cernendi titulum a jure ipso ab officiis contradistincto
arcessere potueris. Quæ vero si una superfuerit explican-
di ratio, a duplicitate legislationis tantum abesse suspicaberis,
ut recte exordiaris, ut finitum potius, hac commonon-
strata, opus ipsum, neque antea, quam hæc commononstra-
ta fuerit, finitum censeas. — Hæc autem ne temere quis
a nobis dicta putet, conclusionum, quas totidem mox re-
prehensiones faciebamus, penitiora forte aliqui stamina
repetere nostri jam officii esse postulabunt. Quod a lici-
ti notione incipientes opus mox auspicabimur. Itaque
actionum humanarum ad legem Moralem relatarum nul-
lam absolute indifferentem seu neutram ita æstimari pos-
se postulavimus, ut momento ethico, sive committenda
proponeretur sive omittenda, æqualiter destitueretur.
Quæ enim legi morali propria adest cuncta complexu-
tenens et absoluta necessitas id postulat atque exigit, ut

humana voluntas in quocunque vitæ momento præceptis rationis rite obtemperet, unde non tantum sentiendi atque agendi ratio (quæ quidem moralitas actionum audit, innuitque subjectivam animi agendi relationem ad legem) sed etiam actiones ipsæ (quæ quidem facti legalitas appellata est, relatione nempe objectiva instituta ad legem non Juridicam sed Moralem, momentanea vero abstractione facta a subjectivo moralitatis momento) omnino convenient legi universaliter præcipienti. Quum autem actio quælibet derivanda est ab animo agentis, quem, ut exemplar cogitatum ad instar imaginis in ipso agendi momento exprimit; hæcque eadem actio præter legem, quæ objecta actionum generaliter, si fieri potest, alias specia-liter præscribit, nihil omnino ulterius, nisi casum individualem presupponit, quo manifestare oporteat mentem agentis: hic autem casus in omnibus officiis negativis perpetuus, in positivis vero, ubi quando et quantum agendum sit necessario quæritur, contingens cogitari posit; sequi inde putamus nullam omnino actionem vel omissionem moralem sua natura indifferentem esse. Etenim in officiis negativis, quibus perpetua adest occasio, ejusmodi indifferentia cogitari nequit; sed oriri ipsam posse quis existimaverit ex contingentia casus individualis in officiis positivis. Sed hæc ipsa contingentia acerius explicata nihil aliud significat, nisi ex cuiusvis hominis loco ordinem dijudicari oportere, quo se invicem excipient actiones ad honestatis regulam referendæ. Servato itaque ordine nihil quod agitur non erit honestum: nihil quod non la-

gitur, omittere dishonestum: perturbato autem ordine, æque quæ agantur, ac quæ omittantur, honestati contraria erunt. Hæc vero cum lege moralia aut convenientia aut repugnantia genuinum actionis characterem constituit, quem quidem agens antea necesse libratum pensabit quam animi impetu ad agendum impelli se sinat. Eiusmodi autem, quod jam antea quam perpetratur actio, locum inveniat necesse est, facti cujusque perpetrandi iudicium, ortum dicit a conscientia (omnibus communi justi honestique scientia) quam antecedentem appellare consuerunt, cujusque sententiæ ferendæ nisi subjecta fuerit actio committenda, jam in eo limites honestatis transpassisse agens pertinaciter censendus est. Ex quibus omnibus concludere fas duximus ejusmodi notionem, quam adumbravimus, moraliter cujusdam licti seu plane indifferenter facti, omnino a spatio illo, ubi dominatur lex Moralis, id est, a totius vitae curriculo exculpare oportere, ut pote quæ non solum precario introducta est sed etiam integritatem sanctissimæ scientiæ corrumpit occasionemque præbet immorigeræ licentiæ frena abjiciendi: unde facile quoque consequi patet, notionem loco morali rejiciendam usurpatam sibi præoccupasse dignitatem, si disciplinæ cuidam practicæ fundamentum substruere concessa ipsi auctoritas foret.

Sed enim vero, ut intelligi par est, licet illis, qui hanc probandam ejusmodi notionem in morum disciplinam introduxerint, nullo modo assentiamur, genesin ejusdem

atque auctoritatem succincte commemorare haud a proposito alienum duximus. Actiones nempe illæ, quas locum moraliter liciti occupare rati sunt, pleræque ita viles atque natura consequentiisque contemniendæ habitæ sunt, ut ne de ipsis quidem sententiam ferre curaret judex pectoris humani, sensus moralis. Argumentum vero hoc probabilitatem magis prætendere quam certam veritatem continere rite judicabit æquus rerum æstimator. Primo enim, ut jam indicavimus, non in ipsa actionis externa materie seu objecto, villoris hoc graviorisve sit momenti, sed in ipsa actionis forma sita est ejusdem honestas. Deinde effectus actionis neque in agentis potestate sunt neque ab actione pendent, sed ut omnis rerum exitus a superiori divinitus constituto rerum humanarum concertu ordinatus regitur. Innumeræ, ut omnibus patet, nec mortalium oculo prævidendæ sunt actionum humanarum consequentiæ neque illarum in agendo proxime est ratio habenda. Quid quod conscit sibi unusquisque, consilium quoque agendi, quod externa insuperabilis vis aut efficeret, quæ instituerat, prohibuit aut in conficiendo interrupit, quandoquidem verum actionis pretium ponderes, æque æstimandum esse ac facinus re vera consummatum.

Finem vero censuræ huic, quam non prætereundum errandi aut exemplum aut periculum significavimus, quæ vera sit liciti hujus expositio, paucis delineandum duximus. Quum vero in hac ut in multis aliis, exemplar imitacione dignum nobis præbuit classica antiquitas, Stoicorum

| imposituri,

liciti conceptum, quem rite explicatum omnino probamus, quique ad veram propositi argumenti speciem addueit, tribus verbis explicabimus. Admissa scilicet est in Stoicorum rigidissima certe morum disciplina notio officii sic dicti τὸ μέσον τοῦ μεσοῦ, quæ quidem cum justa interpretatione notioni moraliter liciti ex parte saltem congruit. Procul enim absuit severitas Stoicorum, ut in scientiam moralem introducerent indifferentiam aliquam actionum absolutam. Quam qui putat Stoicis familiarem fuisse notionem, profecto eum ne a limine quidem Stoam salutasse conjicimus. Stoici rem Ethicam pertractantes fixam quamdam et stabilem præbere conati sunt idealiter effecti absolute sapientis imaginem, neque ullam facile notionem fingere aut circumscribere ausi sunt, nisi respectu ad sapientis ideam, ut refugio saltem locus esset, constanter servato. Ex quo factum est, ut actiones, quas sensu relativo medias appellavere, quum a sapiente perpetrarentur, pristina quasi indeole mutata, in officia perfecta (καθηκοντα τελείως. κατορθώματα) ex ipsorum sententia abirent. Quam Stoicam sentiendi rationem ita exprimendam nostra dicendi ratio postulat, ut actiones quasdam concedamus in indeterminata sua possibilitate medias esse, in peragendi vero momento seu jam peractas, necessario esse authonestas aut turpes decernamus: seu ut verbis prolixioribus mentem nostram profiteamur; de actionibus mediis etiam sententiam omnino ferro agentis conscientiam simulac perfecte adeo atque omnibus determinatæ, individualitatis titulis limitibusque constructæ prodeant, ut sub judicio venire que-

ant